

**LIETUVOS BANKO
PRIEŽIŪROS TARNYBOS
FINANSINIŲ PASLAUGŲ IR RINKŲ PRIEŽIŪROS DEPARTAMENTO
DIREKTORIUS**

SPRENDIMAS

DĖL X.X. IR AB ŠIAULIŲ BANKO GINČO NAGRINĖJIMO

2020 m. rugpjūčio 19 d. Nr. V 2020/(21.27.E-2101)-242-336
Vilnius

Lietuvos bankas gavo X.X. (toliau – pareiškėjas) kreipimąsi, kuriuo pareiškėjas prašė išnagrinėti tarp jo ir AB Šiaulių banko (toliau – bankas) kilusį ginčą.

N u s t a t y t a:

2006 m. gegužės 23 d. pareiškėjas su banku sudarė Būsto kreditavimo sutartį Nr. *duomenys neskelbiami* (toliau – Būsto kredito sutartis), kurios pagrindu pareiškėjui buvo suteiktas 175 000 Lt (50 683,50 Eur) kreditas buto remontui. Šalys susitarė, kad galutinis kredito gražinimo terminas – 2020 m. gegužės 22 d., kredito įmokų mokėjimo terminai ir dydžiai buvo nustatyti Gražinimo grafike (Būsto kredito sutarties 1 priedas) (toliau – Grafikas). Minėtos sutarties 3.2.7 papunktyje pareiškėjas įsipareigojo bankui visą kreditą gražinti iki Būsto kredito sutartyje nurodyto termino, pagal Grafiką mokant kredito įmokas kas mėnesį lygiomis dalimis, po 1 070 Lt (309,89 Eur), išskyrus paskutinę 1 660 Lt (480,77 Eur) įmoką. Prievolių pagal Būsto kredito sutartį vykdymas buvo užtikrintas laidavimo (laiduotoja – pareiškėjo sutuoktinė) ir hipotekos (įkeistas pareiškėjui priklausantis butas) sutartimis.

2018 m. kovo 6 d. pareiškėjas ir jo sutuoktinė kreipėsi į banką su prašymu atidėti kredito įmokų mokėjimą pagal Grafiką 12 mėnesių dėl pablogėjusios finansinės padėties ir artimojo ligos. Gavęs ir įvertinęs pareiškėjo ir jo sutuoktinės prašymą, bankas sutiko koreguoti Grafiką ir atidėti kredito įmokų mokėjimą 5 mėnesiams, nekeičiant galutinio kredito gražinimo termino ir perskaičiuojant įmokų dydį.

2018 m. kovo 23 d. pareiškėjas su banku sudarė Susitarimą Nr. 1 dėl Būsto kredito sutarties sąlygų pakeitimo (toliau – Susitarimas), juo šalys susitarė pakeisti Būsto kredito sutartį ir išdėstyti ją nauja redakcija. Atnaujintos Būsto kredito sutarties sąlygos buvo nustatytos Susitarimo 1 priede – Specialiosios sąlygos (prie Bendrųjų asmenų kreditavimo sąlygų) (toliau – Specialiosios sąlygos), taip pat buvo sudarytas pakoreguotas kredito įmokų mokėjimo grafikas (toliau – Grafikas Nr. 2), kuriame numatytas įmokų mokėjimas nuo 2018 m. liepos 5 d. iki 2020 m. gegužės 22 d., mokant įmokas kas mėnesį lygiomis dalimis, po 377,82 Eur, išskyrus paskutinę 377,79 Eur įmoką. Susitarimą pasirašė ir pareiškėjo sutuoktinė, patvirtinusi, kad kreditas buvo suteiktas šeimos poreikiams tenkinti, ir sutikusi, kad yra solidari skolininkė.

2020 m. kovo 9 d. prašymu pareiškėjas prašė banko vadovautis Lietuvos Respublikos su nekilnojamoju turtu susijusio kredito įstatymo (SNTSKI) 22 straipsnio 1 dalimi ir atidėti prievolių pagal Susitarimą vykdymą (išskyrus palūkanų mokėjimą) 12 mėnesių.

2020 m. kovo 15 d. prašymu pareiškėjas prašė banko atsižvelgti į Lietuvos Respublikoje dėl pandemijos įvestą karantiną ir atidėti prievolių pagal Susitarimą vykdymą 15 mėnesių, atidedant visas įmokas pagal Grafiką Nr. 2 dėl nenugalimos jėgos (*force majeure*) aplinkybių.

2020 m. kovo 30 d. prašymu pareiškėjas prašė banko įmokų pagal Grafiką Nr. 2 mokėjimą atidėti 9 mėnesiams, papildomai nurodė, kad 2020 m. kovo mėn. jis neturėjo darbo pajamų, o šiuo metu serga, be to, turi asmeninio pobūdžio problemų. Taip pat nurodė sutinkąs apmokėti hipotekos pratęsimo išlaidas.

2020 m. balandžio 30 d. prašymu pareiškėjas prašė banko atsižvelgti į 2020 m. balandžio 17 d. Lietuvos bankų asociacijos narių (įskaitant banką) dėl *Covid-19* pandemijos pasirašytą ir 2020 m. balandžio 20 d. įsigaliojusį Laikiną kredito įsipareigojimų moratoriumą fiziniams asmenims (toliau – Moratoriumas), kurį pasirašę bankai įsipareigojo suteikti galimybę visiems privatiems klientams būsto paskolų įmokas atidėti iki 1 metų dėl susidariusios ekstremalios padėties ir karantino. Anot pareiškėjo, įmokų atidėjimo laikotarpiu klientams bankai siūlo mokėti tik palūkanas.

Pareiškėjas nurodė, kad jį tiesiogiai paveikė pandemijos padariniai, nuo 2020 m. kovo mėnesio jis neturėjo darbo pajamų, sirgo. Pareiškėjas teigė vis dar tebesergantis ir nurodė, kad ligos išmoka sudaro 62,06 proc. darbo užmokesčio, bendros pareiškėjo pajamos sumažėjo daugiau nei 40 proc. Pareiškėjas dar kartą pabrėžė turįs asmeninio pobūdžio problemų ir nurodė, kad nuo 2020 m. balandžio 9 d., kai su savo sutuoktine sudarė vedybų sutartį, jis gali disponuoti tik savo uždirbtomis lėšomis. Remdamasis nurodytais argumentais, pareiškėjas prašė atidėti kredito įmokų mokėjimą 12 mėnesių.

Bankas pareiškėjo prašymus tenkinti atsisakė. Bankas nurodė pareiškėjui, kad pagal SNTSKĮ 22 straipsnio 1 dalį kredito davėjas, gavęs nurodytos formos prašymą, privalo atidėti kredito įmokų, išskyrus palūkanas, mokėjimą ne ilgesniam nei 3 mėnesių laikotarpiui, kai kredito gavėjas nebetenkina kreditingumo vertinimo ir atsakingojo skolinimo reikalavimų, susijusių su kredito gavėjo finansinių įsipareigojimų pagal kredito ir kitas sutartis vidutinio įmokos dydžio ir pajamų santykiu, ir kredito gavėjas ar jo sutuoktinis tampa bedarbiu arba netenka ne mažiau kaip trečdaliai pajamų. Anot banko, pareiškėjo pajamos nuo 2019 m. gruodžio mėn. sumažėjo ne daugiau nei 30 proc., o įsipareigojimų ir pajamų santykis atitinka teisės aktuose nustatytus atsakingojo skolinimo reikalavimus, todėl nėra tenkinamos SNTSKĮ 22 straipsnio 1 dalyje nurodytos sąlygos.

Bankas taip pat nurodė pareiškėjui, kad Moratoriumas netaikomas, jei kredito įstaiga daro išvadą, kad Moratoriumo taikymas ekonomiškai nepateisinamas, t. y. jei kliento finansiniai sunkumai buvo jau iki 2020 m. kovo 16 d. ir yra neįveikiami (mažai tikėtina tinkamų kliento finansinių įsipareigojimų vykdymo galimybė). Bankas įvertino pareiškėjo kredito įmokų istoriją ir nustatė, kad pareiškėjo finansinės problemos kilo iki 2020 m. kovo 16 d., t. y. iki karantino Lietuvos Respublikoje paskelbimo (karantino režimas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. kovo 14 d. nutarimo Nr. 207 pagrindu įsigaliojo 2020 m. kovo 16 d. 00:00 val.).

Banko teigimu, paskutinė kredito įmoka buvo gauta 2020 m. vasario 10 d. ir nuo tada jokie mokėjimai bankui nebuvo atliekami, dėl to susidarė 1 237,16 Eur skola. Be to, pastaruosius vienus metus iki karantino režimo paskelbimo įmokos buvo mokamos su vėlavimais, iki karantino paskelbimo pareiškėjo banko sąskaitos ir bankui įkeistas turtas buvo areštuoti. Banko vertinimu, pareiškėjo finansiniai sunkumai atsirado iki karantino režimo paskelbimo ir nebuvo lemti *Covid-19* pandemijos, todėl Moratoriumas pareiškėjui netaikytinas. Bankas taip pat paaiškino, kad atidedant įmokas reikėtų keisti ir hipotekos sutartį, tačiau jos pakeisti nėra galimybės, nes įkeistas turtas yra areštuotas. Banko vertinimu, vedybinės sutarties sudarymas ir santuokinių turto režimo pokyčiai neturi grįžtamosios galios ir Susitarimo vykdymui reikšmės neturi.

Gavęs netenkinančius atsakymus, pareiškėjas kreipėsi į Lietuvos banką su prašymu išnagrinėti šalių ginčą ir rekomenduoti bankui atidėti Grafike Nr. 2 nurodytas kredito įmokas ne trumpesniam nei 6 mėnesių laikotarpiui ir perskaičiuoti delspinigius, taikant iki 0,015 proc. nuo pradelstos mokėti sumos. Pareiškėjas nurodė nesutinkąs su banko sprendimo atsisakyti atidėti kredito įmokų mokėjimo terminą motyvais, taip pat nurodė, kad, nepaisant to, kad jo turtas yra areštuotas nuo 2010 m., kredito įmokos buvo mokamos. Tačiau dėl situacijos, susijusios su paskelbtu karantinu, jo finansinė situacija pablogėjo ir teko prašyti atidėti įmokų mokėjimą. Pareiškėjas reikalavimą dėl delspinigių dydžio pakeitimo motyvavo SNTSKĮ 16 straipsnio 7 dalimi, kurioje nustatyta, kad, nutraukus kredito sutartį arba pareikalavus grąžinti visą kreditą nenutraukiant kredito sutarties, kredito gavėjui gali būti taikomos netesybos, kurios negali būti didesnės kaip 0,015 proc. pradelstos mokėti sumos už kiekvieną pradelstą dieną. Pareiškėjo teigimu, bankas taiko 0,05 proc. dydžio delspinigius, todėl jų dydis turi būti perskaičiuotas.

Lietuvos banke buvo gautas banko atsiliepimas į pareiškėjo kreipimąsi, jame bankas nurodė su pareiškėjo kreipimosi motyvais nesutinkąs ir prašė pareiškėjo reikalavimus atmesti kaip nepagrįstus. Atsikirtimus į pareiškėjo reikalavimą atidėti kredito įmokų mokėjimą bankas grindė atsakymuose į pareiškėjo prašymus nurodytais argumentais ir laikėsi pozicijos, kad

pareiškėjo situacija neatitiko SNTSKĮ 22 straipsnio 1 dalies sąlygų, o jo finansiniai sunkumai atsirado dar iki *Covid-19* pandemijos ir karantino režimo paskelbimo, todėl Moratoriumas, kuris skirtas spręsti dėl *Covid-19* pandemijos atsiradusias klientų finansinės būklės pablogėjimo situacijas, pareiškėjui taip pat neturi būti taikomas.

Atsikirsdamas į pareiškėjo reikalavimą perskaičiuoti delspinigius, bankas nurodė, kad Bendrųjų fizinių asmenų kreditavimo sąlygų (Susitarimo sudarymo metu galiojo 2017 m. liepos 5 d. redakcija) (toliau – Bendrosios sąlygos), kurios yra Susitarimo sudėtinė dalis, 4.11 papunktyje nustatyta, kad klientas, praleidęs sutartyje nustatytus kredito ar jo dalies gražinimo arba palūkanų mokėjimo terminus, už kiekvieną praleistą kalendorinę dieną turi mokėti bankui 0,05 proc. dydžio delspinigius nuo pradelstos sumos (kredito ir (arba) palūkanų). Atsižvelgdamas į tai, bankas nurodė teisėtai ir pagrįstai skaičiuojantis būtent 0,05 proc. dydžio delspinigius. Bankas pažymėjo, kad SNTSKĮ 16 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad kredito gavėjui gali būti taikomos netesybos, kurios negali būti didesnės kaip 0,015 proc. pradelstos sumokėti sumos už kiekvieną pradelstą dieną, tuo atveju, jei nutraukiama kredito sutartis arba reikalaujama gražinti visą kreditą nepasibaigus kredito sutarties galiojimo laikotarpiui, nenutraukiant kredito sutarties, o ne tada, kai kredito gavėjas praleidžia kredito sutartyje nustatytus kredito ar jo dalies gražinimo arba palūkanų mokėjimo terminus.

K o n s t a t u o j a m a :

Vadovaujantis Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimu Nr. 03-23 patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 45 punktu, vartojimo ginčai Lietuvos banke nagrinėjami laikantis rungimosi, ginčų nagrinėjimo operatyvumo, koncentracijos, ekonomiškumo ir bendradarbiavimo principų. Nagrinėdamas ginčą Lietuvos bankas atlieka pateiktų įrodymų vertinimą, kurio pagrindu priimamas sprendimas.

Atsižvelgiant į ginčo šalių pateiktus duomenis, darytina išvada, kad ginčas tarp šalių kilo dėl banko atsisakymo atidėti kredito įmokų mokėjimą pagal Susitarimą, remiantis tuo, kad pareiškėjas netenkino tiek SNTSKĮ 22 straipsnio 1 dalies ir šios dalies 3 punkto, tiek Moratoriumo sąlygų, kurioms esant kredito davėjas privalo atidėti kredito įmokų mokėjimą, taip pat dėl delspinigių, taikomų pradelstiems mokėjimams, dydžio.

Dėl kredito įmokų mokėjimo atidėjimo pagal SNTSKĮ 22 straipsnio 1 dalį

Pažymėtina, kad su nekilnojamuoju turtu susijusio kredito teikimo sąlygos, informavimo apie šias sąlygas reikalavimai, kredito davėjo, kredito tarpininko ir tarpusavio skolinimo platformos operatoriaus pareigos ir atsakomybė teikiant su nekilnojamuoju turtu susijusius kreditus yra reglamentuojamos SNTSKĮ nuostatose.

SNTSKĮ 22 straipsnyje nustatyta įsipareigojimų pagal kredito sutartį vykdymo atidėjimo tvarka, nurodytos aplinkybės, kurioms esant kredito davėjas privalo atidėti kredito įmokų mokėjimą. Pagal šio straipsnio 1 dalį, kredito davėjas privalo kredito gavėjo prašymu, pateiktu raštu popieriuje ar kitoje patvariojoje laikmenoje, kredito sutarties galiojimo laikotarpiu kredito gavėjui atidėti kredito įmokų, išskyrus palūkanas, mokėjimą kredito gavėjo prašyme nurodytam, bet ne ilgesniam negu 3 mėnesių, laikotarpiui, kai kredito gavėjas nebetenkina pagal šio įstatymo 12 straipsnio 11 dalį priimtame priežiūros institucijos teisės akte nustatytą kreditingumo vertinimo ir atsakingojo skolinimo reikalavimų, susijusių su kredito gavėjo finansinių įsipareigojimų pagal kredito ir kitas sutartis vidutinio įmokos dydžio ir pajamų santykiu, ir yra bent viena iš šių aplinkybių: 1) nutrūksta kredito gavėjo santuoka; 2) miršta kredito gavėjo sutuoktinis; 3) kredito gavėjas ar jo sutuoktinis tampa bedarbiu arba netenka ne mažiau kaip trečdaliai pajamų; 4) kredito gavėjas pripažįstamas nedarbingu arba iš dalies nedarbingu Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatyme nustatyta tvarka.

Pažymėtina, kad SNTSKĮ 22 straipsnio 1 dalies 3 punktas, t. y. sąlyga, kad kredito gavėjas ar jo sutuoktinis tampa bedarbiu arba netenka ne mažiau kaip trečdaliai pajamų, buvo įtvirtinta 2020 m. kovo 17 d. Lietuvos Respublikos su nekilnojamuoju turtu susijusio kredito įstatymo Nr. XII-2769 22 straipsnio pakeitimo įstatymo Nr. XIII-2815 (toliau – SNTSKĮ 22 straipsnio pakeitimo įstatymas) pagrindu ir įsigaliojo 2020 m. kovo 19 d. Pažymėtina, kad SNTSKĮ 22 straipsnio pakeitimo įstatymas, pagal jo 2 straipsnį, taikomas ir iki SNTSKĮ 22 straipsnio pakeitimo įstatymo įsigaliojimo dienos sudarytoms kredito sutartims. Taigi, įstatymų leidėjas numatė, kad minėta sąlyga, nuo jos įsigaliojimo, galiotų ir toms sutartims, kurios buvo sudarytos anksčiau nei 2020 m. kovo 19 d. Tai reiškia, kad pareiškėjo kredito įmokos SNTSKĮ 22 straipsnio 1 dalyje ir jos 3 punkte nustatytais pagrindais galėtų būti

atidėtos, jei po SNTSKĮ 22 straipsnio pakeitimo įstatymo įsigaliojimo (2020 m. kovo 19 d.) pareiškėjas ar jo sutuoktinis taptų bedarbiu arba netektų ne mažiau nei trečdalis pajamų, nepaisant to, kad Susitarimas buvo sudarytas dar 2018 m. kovo 23 d.

Sprendžiant, ar bankas turėjo pareigą atidėti kredito įmokų mokėjimą pagal Grafiką Nr. 2, pirmiausia, vertintina, ar pareiškėjo finansinė būklė atitiko SNTSKĮ 22 straipsnio 1 dalyje nustatytą būtinąją sąlygą, kurios nesant kredito įmokų atidėjimas minėto straipsnio pagrindu negali būti taikomas, t. y. ar jis, kaip kredito davėjas, nebetenkino pagal SNTSKĮ 12 straipsnio 11 dalį priimtame priežiūros institucijos teisės akte nustatytų kreditingumo vertinimo ir atsakingojo skolinimo reikalavimų, susijusių su kredito gavėjo finansinių įsipareigojimų pagal kredito ir kitas sutartis vidutinio įmokos dydžio ir pajamų santykiu.

Vadovaudamasi SNTSKĮ 12 straipsnio 11 dalimi, Lietuvos banko valdyba 2011 m. rugsėjo 1 d. nutarimu Nr. 03-144 patvirtino Atsakingojo skolinimo nuostatus, kurių tikslas – detalizuoti su nekilnojamoju turtu susijusio kredito gavėjų kreditingumo vertinimo ir atsakingojo skolinimo reikalavimus, skatinti atsakingą kredito davėjų vykdomos veiklos praktiką, rinkos drausmę ir veiklos skaidrumą, kad būtų sumažinta kredito davėjų keliama sisteminė rizika, užkirstas kelias pernelyg sparčiam kredito augimui, netvariems nekilnojamojo turto kainų pokyčiams ir per dideliu kredito gavėjų įsiskolinimui. Su kredito gavėjo finansinių įsipareigojimų pagal kredito ir kitas sutartis vidutinio įmokos dydžio ir pajamų santykiu susiję atsakingojo skolinimo reikalavimai yra įtvirtinti Atsakingojo skolinimo nuostatų V skyriaus 19–24 punktuose.

Atsakingojo skolinimo nuostatų 19 punkte nustatyta, kad kredito vidutinės mėnesio įmokos pagal visus skolinius įsipareigojimus ir kredito gavėjo mėnesio pajamų (DSTI) santykis turi būti ne didesnis nei priedo lentelės (toliau – Atsakingojo skolinimo nuostatų priedas) 2 eilutėje nurodytas dydis (išskyrus Atsakingojo skolinimo nuostatų 23 ir 24 punktuose nurodytus atvejus, kurie nagrinėjamo ginčo kontekste neaktualūs). DSTI apskaičiuojamas pagal formulę: vidutinė mėnesio įmoka pagal visus skolinius įsipareigojimus / mėnesio pajamos x 100. Visi skoliniai įsipareigojimai – suteikiamas kreditas ir visi kredito sutarties sudarymo (šiuo atveju ir galiojimo) metu kredito gavėjo turimi skoliniai įsipareigojimai (kiti kreditai, vartojimo kreditai, išperkamoji nuoma, kredito kortelės limitas, kitos paskolos ir pan.). Vidutinė mėnesio įmoka pagal visus skolinius įsipareigojimus apskaičiuojama kaip dėl kiekvieno skolinio įsipareigojimo apskaičiuotų vidutinių mėnesio įmokų suma. Vidutinė mėnesio įmoka pagal skolinį įsipareigojimą apskaičiuojama kredito gražinimo ir palūkanų, įskaitant kitas išlaidas, įskaičiuotas į įmokas, sumą dalijant iš likusios kredito trukmės mėnesiais. Kai sudaryta vartojimo kredito sutartis, vidutinė mėnesio įmoka apskaičiuojama likusią kredito gražinimo ir kredito kainos sumą dalijant iš atitinkamų įsipareigojimų likusios trukmės mėnesiais, išskyrus Atsakingojo skolinimo nuostatų 21 punkte nustatytus atvejus (kai daliniai gražinimai nėra numatyti). Mėnesio pajamos – kredito gavėjo mėnesio pajamos, kuriomis kredito gavėjas gali faktiškai disponuoti atskaičius teisės aktuose nustatytus iš pajamų išskaičiuojamus mokesčius. Apskaičiuojant mėnesio pajamas turi būti atsižvelgiama į ne mažiau kaip šešių paskutinių mėnesių kredito gavėjo pajamų, kurias kredito davėjas prapažįsta tvariomis, vidurkį ir įvertinamas ilgalaikis pajamų tvarumas.

Atsakingojo skolinimo nuostatų priedo 2 eilutėje nurodytas DSTI dydis yra 40 proc. Taigi, atsižvelgiant į Atsakingojo skolinimo nuostatų 19 punktą, SNTSKĮ 22 straipsnio 1 dalyje nustatyta būtina kredito įmokų atidėjimo sąlyga būtų patenkinta, jeigu būtų nustatyta, kad visi pareiškėjo ir jo sutuoktinės (nes įsipareigojimai pagal Susitarimą yra solidarūs) (Susitarimo baigiamoji dalis, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.109 straipsnio 1 dalies 5 ir 6 punktai) įsipareigojimai viršija 40 proc. pareiškėjo pajamų. Tačiau Lietuvos bankui nebuvo pateikta duomenų, patvirtinančių, kad pareiškėjo DSTI bent vieno iš prašymų bankui teikimo metu būtų buvęs didesnis nei 40 proc.

Bankas pateikė Lietuvos bankui 2020 m. balandžio 16 d. parengtą pareiškėjo Registrų patikros detalią ataskaitą (toliau – Ataskaita), kurioje, be kitų, nurodyti duomenys, gauti iš Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – SODRA) valdomos duomenų bazės (toliau – SODRA duomenų bazė), apie pareiškėjo pajamas, taip pat duomenys iš Lietuvos banko valdomos Paskolų rizikos duomenų bazės (PRDB) ir UAB „Creditinfo Lietuva“ valdomos Kreditų biuro duomenų bazės (toliau – KB duomenų bazė) apie pareiškėjo turimus įsipareigojimus (paskolas). Iš Ataskaitoje pateiktų duomenų matyti, kad šešis mėnesius iki banko atlikto kreditingumo vertinimo (nuo 2019 m. spalio iki 2020 m. kovo mėn.) pareiškėjo pajamos (atskaičius mokesčius) siekė nuo 409,98 iki 603,94 Eur, paskutinių šešių mėnesių pajamų vidurkis sudarė 505,29 Eur. Pareiškėjo

įsipareigojimai pagal Susitarimą sudarė 371,25 Eur per mėnesį, informacijos apie kitus galiojančius pareiškėjo įsipareigojimus pagal paskolų sutartis bankas negavo.

Bankas Lietuvos bankui taip pat pateikė tą pačią dieną parengtą pareiškėjo sutuoktinės X.X. Registrų patikros detalią ataskaitą (toliau – Ataskaita Nr. 2), joje nurodytų pareiškėjo sutuoktinės paskutiniųjų 6 mėnesių pajamų vidurkis, SODROS duomenų bazės duomenimis, yra 1 480,43 Eur, o įsipareigojimai, Ataskaitoje Nr. 2 pateiktais PRDB ir KB duomenų bazės duomenimis, – 623,87 Eur per mėnesį (įskaitant solidarų 371,25 Eur įsipareigojimą pagal Susitarimą, kuris nurodytas ir Ataskaitoje ir Ataskaitoje Nr. 2).

Atsižvelgdamas į tai, kad pareiškėjo ir jo sutuoktinės įsipareigojimai, vadovaujantis Susitarimu ir Civilinio kodekso 3.109 straipsnio 1 dalies 5 ir 6 punktais, yra bendri, t. y. jie abu yra solidariai atsakingi už prievolių pagal Susitarimą vykdymą, taip pat vadovaudamasis tuo, kad SNTSKĮ 12 straipsnio 1 dalyje nustatyta kredito davėjų pareiga vertinti kredito gavėjo kreditingumą (nurodyta pareiga kredito davėjui įvertinti ir sutuoktinio kreditingumą, nebent prievolė yra asmeninė), Lietuvos bankas DSTI rodiklį apskaičiuoja bendrai vertindamas pareiškėjo ir jo sutuoktinės pajamas bei įsipareigojimus. Pažymėtina, kad bendros šešių mėnesių (iki banko atlikto kreditingumo vertinimo) pareiškėjo ir jo sutuoktinės vidutinės pajamos siekė 1 985,72 Eur (505,29 Eur pareiškėjo pajamų plius 1 480,83 Eur pareiškėjo sutuoktinės pajamų), o įsipareigojimai, įvertinus tai, kad visi įsipareigojimai pagal Susitarimą buvo nurodyti tiek Ataskaitoje, tiek Ataskaitoje Nr. 2 (tas pats įsipareigojimas, skaičiuojant DSTI, neturi būti dvigubinamas) – 623,87 Eur. Pareiškėjo ir jo sutuoktinės vidutinės mėnesio įmokos pagal visus skolinius įsipareigojimus ir mėnesio pajamų santykis sudarė 31,4 proc. (DSTI rodiklis), taigi neviršijo Atsakingojo skolinimo nuostatuose nustatytų 40 proc.

Byloje nėra duomenų, leidžiančių daryti išvadą, kad pareiškėjas tenkino SNTSKĮ 22 straipsnio 1 dalyje nustatytą esminę sąlygą, susijusią su pareiškėjo finansinių įsipareigojimų pagal Susitarimą ir kitas sutartis vidutinio įmokos dydžio ir pajamų santykiu, todėl Lietuvos bankas neturi pagrindo išvadai, kad bankas nepagrįstai atsisakė taikyti SNTSKĮ 22 straipsnio 1 dalies ir jos 3 punkto nuostatas ir turėjo atidėti kredito įmokas pagal Susitarimą ir Grafiką Nr. 2. Nustačius, kad Atsakingojo skolinimo nuostatuose įtvirtinta pajamų ir įsipareigojimų santykio riba nebuvo viršyta, SNTSKĮ 22 straipsnio 1 dalies 1–5 punktuose nurodytų sąlygų vertinimas netikslingas.

Dėl kredito įmokų mokėjimo atidėjimo pagal Moratoriumą

Moratoriumo skyriuje „Bendrieji principai“ įtvirtinta, kad kredito įstaigos, prisijungusios prie šio Moratoriumo, įsipareigoja keisti savo klientams – fiziniams asmenims išduotų su nekilnojamuoju turtu susijusių kreditų, vartojimo kreditų ir lizingo gražinimo grafikus pagal šio Moratoriumo sąlygas, atidedant paskolų gražinimo įmokas Moratoriume nustatytam laikotarpiui. Atidedant paskolos gražinimo mokėjimus pagal šio Moratoriumo sąlygas, jokios kitos paskolos sutarties sąlygos nekeičiamos. Vadovaujantis Moratoriumo sąlygomis, klientui tam tikram laikotarpiui gali būti atidedamas kredito įmokų mokėjimas, toliau mokant palūkanas ir (arba) kitus periodinius mokesčius. Tame pačiame skyriuje nustatyta, kad Moratoriumas netaikomas, jei kredito įstaiga daro išvadą, kad Moratoriumo taikymas ekonomiškai nepateisinamas, t. y. jei kliento finansiniai sunkumai buvo jau iki 2020 m. kovo 16 d. ir yra neįveikiami (mažai tikėtina tinkamų kliento finansinių įsipareigojimų vykdymo galimybė).

Moratoriumo skyriuje „Sąlygos fiziniams asmenims“ nustatyta, kad Moratoriumas skelbiamas dėl Covid-19 pandemijos ir skirtas dėl šios priežasties atsiradusioms kliento finansinės būklės pablogėjimo situacijoms spręsti. Šiame skyriuje taip pat nustatyti kliento, kuriam Moratoriumo pagrindu gali būti taikomi atidėjimai pagal Moratoriumą, kriterijai: 1) neturėti reikšmingų (daugiau nei 30 dienų) įsipareigojimų vykdymo vėlavimų per pastaruosius vienus metus iki Lietuvos Respublikos Vyriausybės paskelbto karantino dėl Covid-19; 2) nebūti pripažintas nemokiu, jam neiškelta bankroto byla; 3) nurodyti dėl Covid-19 pandemijos atsiradusią finansinės būklės pablogėjimo priežastį (darbo netekimas, pajamų sumažėjimas ar kita). Paskolų gražinimo atidėjimo pagal šį Moratoriumą terminas su nekilnojamuoju turtu susijusiems kreditams – iki 12 mėn. paskolos gražinimas (šalių susitarimu paskolos gražinimo terminas gali būti pratęstas paskolos gražinimo atidėjimo laikotarpiui).

Įvertinęs ginčo šalių pateiktus duomenis, Lietuvos bankas neturi pagrindo teigti, kad pareiškėjo ir jo sutuoktinės situacija tenkina klientų, kuriems gali būti taikomi atidėjimai pagal

Moratoriumą, kriterijų. Lietuvos bankas negavo duomenų, kuriais remdamasis galėtų daryti išvadą, kad būtent dėl *Covid-19* pandemijos solidarinių skolininkų (pareiškėjo ir jo sutuoktinės) finansų būklė pablogėjo (jie neteko pajamų, jos sumažėjo ar kt.).

Lietuvos banko vertinimu, ginčo šalių pateikti duomenys patvirtina, kad pareiškėjo nurodomi finansiniai sunkumai atsirado dar iki karantino paskelbimo ir įsigaliojimo ir iki Moratoriumo įsigaliojimo. Pažymėtina, kad pats pareiškėjas kreipimesi patvirtino, kad jo turtas yra areštuotas jau nuo 2010 m. Lietuvos Respublikos turto arešto aktų registro įstatymo 2 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad turto areštas – įstatymų nustatyta tvarka ir sąlygomis taikomas priverstinis nuosavybės teisės į turtą arba atskirų jos sudedamųjų dalių – valdymo, naudojimosi ar disponavimo – laikinas apribojimas siekiant užtikrinti įrodymus, civilinį ieškinį, galimą turto konfiskavimą, taip pat baudų ir nesumokėtų įmokų išieškojimą, kreditorių reikalavimų patenkinimą, kitų reikalavimų ir įsipareigojimų įvykdymą. Pareiškėjas neginčija, kad jam priklausantis turtas yra areštuotas nuo 2010 m., o tai leidžia manyti, kad pareiškėjas nuo 2010 m. turi neįvykdytų įsipareigojimų, kurių vykdymui užtikrinti yra areštuotas pareiškėjo turtas.

Pareiškėjas kredito įmokų mokėjimą 12 mėn. dėl pablogėjusios finansinės padėties prašė atidėti dar 2018 m. kovo 6 d. (bankui sutikus atidėti įmokų mokėjimą 5 mėn., šalys sudarė Susitarimą), o 2020 m. pirmą kartą dėl kredito įmokų atidėjimo kreipėsi iki karantino paskelbimo, t. y. 2020 m. kovo 9 d., kai prašė banko vadovautis SNTSKĮ 22 straipsnio 1 dalimi. Lietuvos Respublikoje paskelbus karantiną, pareiškėjas savo prašymus atidėti kredito įmokas pradėjo grįsti ir dėl *Covid-19* pandemijos susidariusia situacija ir karantinu, nors nepateikė jokių duomenų, patvirtinančių, kad jo pajamos sumažėjo būtent dėl situacijos, susijusios su paskelbta pandemija. Be to, Ataskaitos duomenys patvirtina, kad pareiškėjas nuo 2009 m. gegužės 25 d. iki 2019 m. lapkričio 6 d. turėjo skolų įvairiems kreditoriams (tarp jų ir bankui) nuo 10,13 iki 1 763,29 Eur, kurias sumokėti vėlavo nuo 36 iki 3 979 dienų.

Lietuvos banko vertinimu, atsižvelgus į turimus duomenis, bankas pagrįstai darė išvadą, kad pareiškėjo kreipimesi nurodyti finansiniai sunkumai atsirado iki karantino paskelbimo Lietuvos Respublikoje, todėl pagrįstai priėmė sprendimą netaikyti Moratoriumo, kurio tikslas – spręsti dėl *Covid-19* pandemijos atsiradusias finansinės būklės pablogėjimo situacijas.

Dėl delspinigių dydžio

Pareiškėjo reikalavimą rekomenduoti bankui pakeisti delspinigių nuo Bendrųjų sąlygų 4.11 papunktyje įtvirtintų 0,05 proc. pradelstos mokėti sumos už kiekvieną pradelstą dieną dydį ir taikyti SNTSKĮ 16 straipsnio 7 dalyje nustatytus 0,015 proc. pradelstos mokėti sumos už kiekvieną pradelstą dieną delspinigius Lietuvos bankas taip pat laiko nepagrįstu.

SNTSKĮ 16 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad nutraukus kredito sutartį arba pareikalavus grąžinti visą kreditą nepasibaigus kredito sutarties galiojimo laikotarpiui, nenutraukiant kredito sutarties (SNTSKĮ 23 straipsnis), kredito gavėjui gali būti taikomos netesybos, kurios negali būti didesnės kaip 0,015 proc. pradelstos sumos už kiekvieną pradelstą dieną. Šioje SNTSKĮ nuostatoje netesybų dydis siejamas su atvejais, kai kredito sutartis yra nutraukta arba nenutraukta, tačiau kredito davėjas kredito gavėjo pareikalavo grąžinti visą kreditą nepasibaigus kredito sutarties galiojimo laikotarpiui.

Lietuvos bankas neturi duomenų, kad Būsto kredito sutartis (vėliau – Susitarimas) būtų nutraukta, taip pat nėra duomenų, kad bankas būtų pareikalavęs grąžinti visą likusį kreditą nepasibaigus kredito įmokų mokėjimo terminui. Lietuvos bankas sutinka su banko pozicija, kad tada, kai kredito gavėjas (pareiškėjas) praleidžia kredito sutartyje (Susitarime) nustatytus kredito ar jo dalies grąžinimo arba palūkanų mokėjimo terminus, SNTSKĮ 16 straipsnio 7 dalies sąlygos nėra tenkinamos.

Pažymėtina, kad SNTSKĮ 16 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad finansinių įsipareigojimų pagal kredito sutartį nevykdymo atvejais kredito gavėjui gali būti taikomos netesybos, ne didesnės kaip 0,05 procento pradelstos sumokėti sumos už kiekvieną pradelstą dieną.

Bendrųjų sąlygų 4.11 papunktyje šalys taip pat susitarė, kad klientas, praleidęs sutartyje nustatytus kredito ar jo dalies grąžinimo arba palūkanų mokėjimo terminus, už kiekvieną praleistą dieną turi mokėti bankui 0,05 proc. dydžio delspinigius nuo pradelstos sumos. Pagrindo nukrypti nuo šia nuostata nustatytų teisinių padarinių, atsiradusių dėl įmokų vėlavimo, dydžio Lietuvos bankas nenustatė, todėl pareiškėjo reikalavimas dėl delspinigių dydžio pakeitimo atmetamas.

Remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 27 straipsnio 1 dalies 3 punktu, Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 03-23 „Dėl Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių patvirtinimo“ 2 punktu ir šiuo nutarimu patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 59.3 papunkčiu, n u s p r e n d ž i u:

Atmesti pareiškėjo X.X. reikalavimus.

Lietuvos banko sprendimas dėl ginčo esmės yra rekomendacinio pobūdžio ir teismui neskundžiamas. Vartotojui ir finansų rinkos dalyviui išlieka teisė dėl ginčo sprendimo kreiptis į teismą arba kitą ginčų nagrinėjimo instituciją įstatymų nustatyta tvarka. Kreipimasis į teismą po Lietuvos banko sprendimo dėl ginčo esmės priėmimo nelaikomas šio sprendimo apskundimu.

Reguliuojamos rinkos priežiūros skyriaus
viršininkas, pavaduojantis Finansinių paslaugų
ir rinkų priežiūros departamento direktorių

Vaidas Cibas